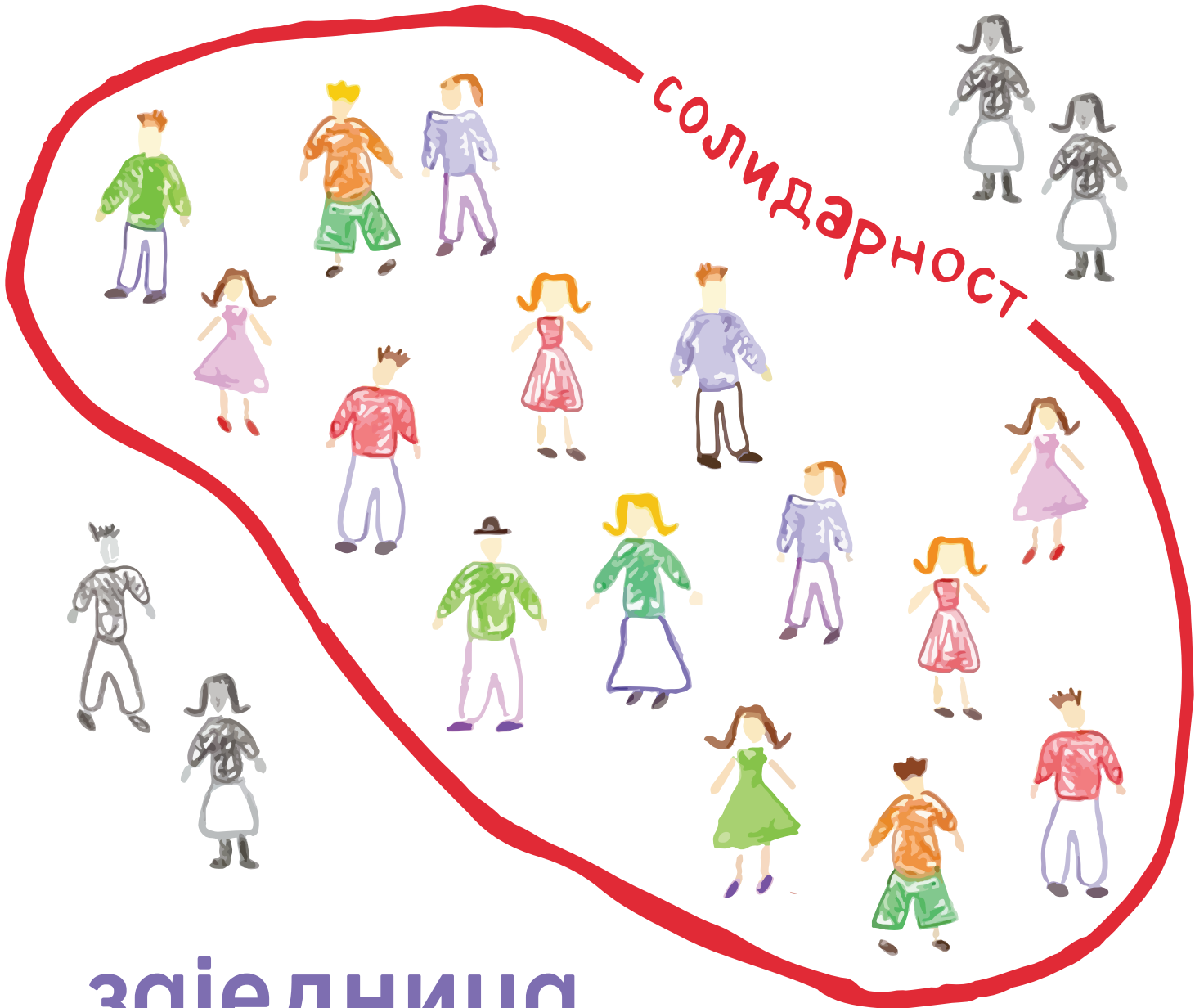

ФИЛОБЛОК

заједница
коју стварамо

ФИЛОБЛОК

блокадни часопис

4. БРОЈ

ЈАНУАР, 2025.

„Ногом ћеш ступит, можда, поганом.
Дрзнеш ли даље?... Чућеш громове
Како тишину земље слободне
Са грмљавином страшном кидају;
Разумећеш их срцем страшљивим
Шта ти са смелим гласом говоре,
Па ћеш о стења тврдом камену
Бријане главе теме ћелаво
У заносноме страху лупати...
Ал' један израз, једну мисао,
Чућеш у борбе страшној ломљави:
„Отаџбина је ово Србина!...”

ОТАЏБИНА, ЂУРА ЈАКШИЋ

„У мени цвиле душе милиона;
Мој сваки уздах, свака суза бона
Њиховим болом вапије и иште...

И свуда гдје је српска душа која,
Тамо је мени отаџбина моја –
Мој дом и моје рођено огњиште. “

МОЈА ОТАЏБИНА, АЛЕКСА ШАНТИЋ

Реч уредништва

Након мале празничне паузе, стигао је и четврти број Филоблока. Ове две недеље иза нас биле су изузетно динамичне: протест на Мостарској петљи, испред Уставног суда, два напада на колеге са Правног факултета. Ипак, наша снага се не исцрпљује, ми настављамо да се боримо за отаџбину Ђуре Јакшића и Алексе Шантића, знајући чије стихове цитирамо. Надамо се да вам овај часопис, драги читаоци и саборци, доноси део тог духа, промишљања и борбености којом наши студенти у блокади широм Србије одишу.

САДРЖАЈ

ПОЕЗИЈА	6
вода је умила све сивило	7
креном нешто да напишем овде	8
Србија је замља јунака	9
Последњи	10
Сванула јутро	11
Мисао и идеали	12
Нада какву не памтим	13
Ivory tower	14
Путник	15
Ожиљци	16
Минђуше	18
ПРОЗА	20
Рак у предузећу	21
ЕСЕЈИ	31
Строј (други део)	32
Противотров	33
Један минус 35 За данас толико - да ли у дигиталном свету можемо да уживамоу малим стварима	35
ПРЕВОД	37
Intreccio ombre ciglia schiuse	38
ИНТЕРВЈУИ	39
Разговор с Филипом Чоловићем	40
Разговор с Душаном Вулићем	44
ФОТОГРАФИЈЕ И ИЛУСТРАЦИЈЕ	47

ПОЕЗИЈА

Вода је умила све сивило
Недело, мрвило и зло
И рекла:
„Делај!”
Не пропаганда
Јер ове стихове пише сам очај
„Делај!”
Смишљај следећи
Потез ти, ти што читаш ове редове
„Делај!”
Напад, јер тромост
Продаће и све наше право на
Истину
„Делај!”
Срце нек ум нек
Човек, нек својим рукама изгради
Камен
Љубав је радикална
И отрована
У својој безграничности

—

кренем нешто да напишем овде
па избришем
прешкрабам
заустим да прозборим коју
па се угризем за језик
упалим лампу на телефону
и дигнем руку
хтела бих ваљда да кашем што више
са што мање речи
али ова тишина хиљада људи
вришти из мене
из свих нас
и говори оно што никада нисам могла
и никада нећу моћи рећи

Катарина

СРБИЈА ЗЕМЉА ЈУНАКА

Сећање на тебе, мајко,
Рани ме све дубље у данима злим
Браним се љубављу твојом
И сневам о победама вечним
Ја, проклето дете утробе твоје
А кличем свесно у глас.

Зар да ми вечност твоју одузме чемер?
Ето ме на заласку сунцем окупаним
Мрачног лица твог
Људи су снага твојих плећа
А срце покошених глава рој.

Јасно стојим пред тобом сад
Умртвљен, сигуран и смео
Научен да своје воли, поштује и брани
А крв своју потоцима даје
Кад надвије се барјак црн
Армија људи и даље гине у вечни спокој.

Сузана Обрадовић

ПОСЛЕДЊИ

Ја сам од оних
што чују тишину правде.

Целивају је у крваве прорезе на очима.

Одавно не срећем људе
који слушају шапат Сунца.

Срећем само оне који праве буку.

А стојим, и даље
и стражу вам чувам

Образу, поштењу и разуму
– пун наде!

Јелена Дабетић

СВАНУЛА ЈУТРО

Нови је дан и све исто,
Сунце није плануло,
Иако је јутро свануло.

Човек се против неправде буди,
Сви ћемо једном пред Бога да суди.

Земља је једна,
Помозимо јој,
Наша је земља спасења вредна!

Сунце није обасјало
Уморна и промрзла лица,
Можда су наше звезде
И ведри дани давно изгубљени.

Уморна и измрзла лица,
Устала да стоје за слободу,
Тражећи назад своја крила,
Без својих крила не полети ниједна птица!

Тешко је када јутро остане без звезде,
Тешко је у овим хладним данима,
Тешко је увек знати
Куда и како ићи кроз живот
И још теже када се за исти и бољи бориш!

Нису животи птицама у кавезу,
Лаж је када кажу да се све навикну!
Прилагоде се ограничењу
У немоћи стоје не раширених крила
И стрпљиво чекају да спознају лет!

Лука Драгојловић

МИСАО И ИДЕАЛИ

Мисли, моја мисли!
Обраћам ти се као саможивој.
Застани, не жури.
Своје рођење сачекај стрпљиво.

Ал' ти журиш и бежиш ми!
Нестаћеш у прераној смрти,
У мом заборавау, вечном мраку.
Застани, мисли, и осети своја гранања,
Свога зеленог почетка
Сваки лист.

Јер, од све магле коју свет твори
Твоја деца и ти изгинусте.
Избори се, мисли.
Продри кроз олују прашине,
И збаци предстојећи мој забрав.

Јер мисли, без тебе
Мени нема спаса, ни среће.
Ни рата, и у њему страсти,
Ни мира, нити једном благостања.

А ти, човече без мисли,
Тог најмилијег дара,
Без идеја и идеала,
Шта си, до голо птиче,
Лишено свог бескрајног ареала?

Мисли, кад пропаднеш,
Знај, победило те дете.
Због њега радуј се,
Јер њему твој ток стреми.
Мисли, радуј се промисли!
Смрт твоја је овде, рођење новог идеала је пред!

Дијана Милосављевић

НАДА КАКВУ НЕ ПАМТИМ

У тмурном парку пуном смога
окупили смо се нешто пред поноћ.
Тишина која је уследила
надјачала је било које
звиждање, викање,
трубљење и концерт
који смо заобишли.

Није било одбројавања,
није било ишчекивања,
Нову годину су само обележиле
петарде око нас.

Језиву, преплављујућу
али пријатну и испуњујућу
тишину
реметиле су само експлозије.
Пуцало је, све јаче од јачег,
али радост се од силне тишине
није чула.

Чуо се бол, чуо се очај,
али чула се и нада,
нада какву не памтим.

Сава Јевтић,
Филолошки факултет

IVORY TOWER

Too tight the tethers of time
Gripped the grime of towers old
A wishful poet, a wishful chime
Adorned the halls with poems o' gold

Too long the lame have lingered,
the young and the just, hope in their pace
The poet of yore, his finger wrinkled
Traces the fate, they all must face.

Flicking the feather, fervent with joy,
The poet inscribes both grief and delight,
Casting his words to eternity's ploy,
A beacon of hope in the fading light.

~Вена

ПУТНИК

Гласине круже о сукобу хучном,
Посланик неми не изусти глас,
Зар ткаља не зна о разбоју мучном?
Да немоћна чељад сломише клас.

Тканине наше крвљу се зноје,
Мирисом патње откривен је бој
Зар такви челни нама да кроје?
У гнусноме смраду одгојен дој.

И ти, путниче, од истог си руха?
На исту дојку подојен беше,
Зар не видиш, у дубини духа
Да предивно њино одавно не стеже?

~Вена

ОЖИЉЦИ

Ниси знао шта је љубав
Док те није ошамарила
Попут хладног туша у јануару
Попут ваздушног јастука
У старом Јагуару.

Ниси знао шта је на земљи
Док те нису натерали да пузиш
Попут војника у блатњавом рову
Попут плућног болесника
У нескладном смогу.

Ниси знао да си жив
Док ниси погледао смрт у очи
Као онај студент на Тијананмену
Као жртва скафизма
На меду и млеку.

Ниси знао да све што имаш
Заправо не поседујеш
Попут згранутог брокера
Тог уторка Црног
И индонежанског рибара
Кад наиђе вртлог.

Увек под притиском
Сопствене подсвести
Јурио си савршенство.

Изгубљене године,
Потиснуте пошасте,
Бивствовао турбулентно.

Молим те
Да залечиш то набрекло лице,
Да погледаш у очи
Форму убице,
Да станеш пред тенк

Савести мирне,
Да те туга губитка
јако не стисне.

Јер ожиљци нас чине
Јачим и бољим
Од нелечених рана се гине.
Иако је клише
Одважно стоји
После највећег мрака
Свиће.

Михајло Стојановић,
Филозофски факултет у Нишу

МИНЋУШЕ

увече скидам маскару грубим додирима док ми очи не поцрвене
и скидам минЋуше, да ми се одморе уши од тежине накита и женствености

ноћу лежим у кревету и мислим како сам требала раније да заспим
ноћу лежим у кревету и огледало сам рутине, огледало сам својим љубавницима и
пријатељима
ноћу лежим и упијам све грехове и патње света
ноћу сам спокојна у одсутном загрљају памука по ком сам се ненамерно разлила
горка течност у млазовима пуни поре мог душека као да никад на њега више нећу лећи
(а лежаћу ту већ сутра, верујем)

мирише на гласне поразе и тихе победе
на лешеве који труле, а ништа неће да их поједе
од којих и земља затвара уста да не упадне комадић нераспаднутог трулежа
да не заврши у неком стаблу
да не инфицира и оно нетакнуто
оно једино одлучно и у рађању и у крепању

ујутру опет ставим маскару
и неке друге минЋуше, пошто јучерашње морају мало и од моје тежине да се одморе

сат куца исто ма баш сваки дан
па што бих ја желела више
што бих ја, поданик и смртник пред лицем свемоћног времена, тражила нешто више
кад и време зна да ће морати да се понавља
изнова и изнова

лепота у рутини и послушности је слаб шапат који не можеш чути
док ти хаос лично не наоштри уши
остани ту где јеси и не јури ни за возовима ни за аутобусима ни за авионима
остани ту и слушај говор свакодневице
немој продати своју отаџбину за привидну грандиозност туђине
немој продати крв и зној засађен у тлу на коме стојиш
крв и зној војника и краљева и твојих родитеља

остани ту, сутра ћеш купити нове минЋуше
које не познају твоје ухо као оне претходне
нове минЋуше које нису тешке ни уморне

којима је твоја кожа нежна и непозната, као новорођена
само буди тиха и занемари те девојачке бубице
да ће негде, далеко, пред тобом неко клечати
ти ћеш клечати пред сатом спојених дланова, молећи га да се казаљке опет окрећу
истим ритмом

дрвеће лепо живи, увек је сасвим исто
дрвеће увек исто цвета и исто мирише и труне изнутра
корен његов жуди за дубинама
али ти ниси дрво, али дрво лепо живи
одлучи сама
и немој да погресиш

Милица Поповић,
Факултет политичких наука

ПРОЗА

РАК У ПРЕДУЗЕЋУ

„Ми смо ишли путем. Пут је био дуг.
Касно опазисмо да је тај пут круг.”
– Тин Ујевић

Стефан се јутрос пробудио са неочекиваним болом у зглобовима шака. Осећао је пулсирајуће стезање жила, као да му страном телом расте унутар руку и полако их окоштава.

Знао је да му је отац, који је радни век провео у истом предузећу, боловао од артритиса; међутим, брзо је одбацио ову помисао и извор изненадном болу приписа неудобном сну. „Чак ми је и кожа јако груба; дефинитивно је до лошег сна”, помислио је док је прстима прелазимо преко храпавих набора на образима испред огледала. Удубивши се у црну зеницу свог одраза, поче се присећати јучерашњег дана.

Небо над хоризонтом је тог дана било изузетно бистро, боје зрелог тујиног плода, док је Сунце оштро пржило све који су били довољно храбри да му се супротставе и изађу из хлада својих домова. Али у позадини се могао наслутити марш вода искривљених тамних облака. У предузећу се последњих дана дешавају интересантна збивања. Радници су се побунили против управног одбора и ступили у општи штрајк након отпуштања неколико колега и директора који су се бавили обелодањивањем коруптивне природе управе. Запослени имају само један захтев, смену управног одбора. Одлука ће пасти на извршног директора, сукобити се са тренутним одбором или са штрајкачима?

Стефан је устао касније него иначе, те није имао много времена да се спреми; навукао је одећу од дана раније и упутио се ка предузећу. Приближавајући му се, осећао је као да му се гуја испод коже обмотава око груди. Ваздух му је мирисао на тамјан и слану воду. Тога дана су се бирали представници за састанак са Извршним, као што су се и дан раније бирали, као и у многим данима који су претходили, безуспешно. Ипак, тај дан је морао бити дан одабира јер услед превеликих губитака које предузеће трпи, Извршни није имао више стрпљења за даља одлагања.

Предузећем се прожимао жамор радника који су, док су чекали почетак седнице, унапред расправљали ко би били погодни представници, о могућим ставовима Извршног, разлозима за повољне и неповољне исходе састанка, даљим корацима у организацији штрајка, док су неки радије дискутовали о синоћној утакмици, филму који су погледали преко викенда, комшиничином штенцету које им се крадом увукло у двориште и прегризло папуче... Како су се добро познавали, Стефан и председавајући члан састанка су

водили свој разговор. Након што је Стефан, видно збуњен и радознао, уочио неуједначене и неправилне ожиљке по рукама саговорника, Председавајући му се пожали како осећа да му се по телу већ неко време стварају чудни тврди црвенкасти пликови.

– Јутрос ми је на десној подлактици избио тако чврст слој да сам чак покушао и чекићем да га разбијем. Чукнувши га пар пута, слој се расу на комаде и морам ти признати да је кожа испод овог чудног набора била изузетно мека.

– Господе, зар је тако нешто уопште могуће? – у неверици упита Стефан, ослонивши длан на десни образ благо прекривајући усне.

– Не бригај, Стефо, решићу то. Сада нам је најпреча седница – смирено одврати Председавајући.

Изразито је ценио амбициозности жар којим је Председавајући говорио, сматрајући га једним од најпожртвованијих вршњака које је имао прилику да упозна. Премда је знао да је у младости био повучен, не тако популаран у друштву и да је избегавао јавна експонирања, држао је да су његова несебичност и пожртвованост утолико већа и племенитија. Председавајући је примећивао значај који му је Стефан придавао због чега је и он њега ценио. Није много говорио, што се Председавајућем јако допадало.

Почетак седнице је, као и иначе, обележила конструктивна расправа која се временом, са све тежим темама, претварала у сукоб таштина који је стварао погодно тло за постављање личних тежњи испред тежњи колектива. Поједини штрајкачи су имали снажну потребу да се представе као кључни фактор штрајка својим интелектом, идејама ван места, хвалисањем многобројним везама, хипотетичким проблемима организације, филозофским флоскулама или просто радним искуством и годинама. Иза свега овога стајала је само једна реч са много синонима – сујета. Иако су појединци правили проблеме, сујета се ширила попут заразе, одужавајући седнице и убијајући енергију и поверење колектива сваком новом жртвом.

Седница се отегла сатима. Сунце је већ запалило хоризонт у свом наклону, док је небо горело попут јаке ватре која хитро посустаје, спремајући се да се угаси и остави иза себе само пепео и дим у виду ноћи и облака. Увидевши да седница прети да постане реприза свих претходних, Председавајући је брзо узео ствар у своје руке и почео сећи рушилачке факторе, непродуктивне предлоге и хипотетичке расправе снажно и без оклевања, налик на судију којем је јака шака мењала громки чекић, а став и држање дугачку црну одору.

– Дајте ми реч, молим вас – јавио се оштри мушки глас. – Знате, моји пријатељи, наравно, не знам да ли сам до сада спомињао да имам пријатеље у суседном предузећу; дакле, моји пријатељи и пријатељи мојих пријатеља, из овог, суседног и многих других предузећа, мисле... – покушао је направити

кратку паузу не би ли се присетио шта су сви ти пријатељи мислили и раздвојио од онога што је он мислио, уколико се нека разлика потркала.

– Немамо времена, морамо даље – прекинуо га је Председавајући предавши реч следећем.

– Али то је непримерено! – бесни женски глас је добацио. – Сматрам да морамо сви бити саслушани, без обзира на дужину излагања, иначе ће доћи до нарушавања структуре седнице, једино тако...

– Госпођице, молим Вас да подигнете руку ако желите да добијете реч – зауставио ју је Председавајући, након чега је госпођица заиста подигла руку, али реч је већ била додељена наредном говорнику.

– Само сам хтео да се надовежем на тачку о набавци хране за сутра, ја сам...

– Колега, молим Вас, та тачка је прошла пре више од целог сата! Идемо даље; Ви, тамо – Председавајући је уперио прстом негде далеко ка ивици масе.

– Ја сам... велики... – један штрајкач је почео своје излагање, међутим, како му је глас био врло нежан и прилично тих, као и због позиције коју је заузео, није се могао најбоље чути.

– Молим Вас, можете ли гласније?

– Проблем... у предузећу... – излагање је остало подједнако неразумно, што је појачавало буку осталих штрајкача који су удруженим снагама покушавали да растумаче говорникове речи.

– Молим вас, тише! – Председавајући је лупао дланом о длан, а потом и о широки угланчани сто испред себе, понављајући исте речи док је повишавао тон.

Уследила је сабласна тишина. На пар тренутака могао се чути звук капљица које су падале из дотрајалог прљаво-белог клима уређаја у готово пуну пластичну кофу испод њега, правећи око себе лукове сићушних таласа пре него што би се најзад стопили са прљавштином воде. Неко је проговорио.

– Желео сам да кажем да се ја у потпуности слажем са Вама!

– Не иде овако! Не може овако! – плануо је Председавајући – Морамо почети са изгласавањем представника; све остало је губљење времена. Почнимо од добровољаца...

Након краћег негодовања, праћеног звиждуцима мањег дела присутних, при чему је бесна госпођица све време држала високо подигнуто руку, атмосфера се најзад умирила, те су представници коначно могли бити изабрани, а међу њима је, на инсистирање Председавајућег, одабран и Стефан.

У повратку из предузећа, Стефан је приметио ситне трагове црвенила по прстима, највероватније од хладноће. Осетио је пар тромих капљица које су му кануле по рукама. Стајао је на месечини и

посматрао како му се полако сливају низ шаке док га је поветарац миловао по кожи.

Данас пред огледалом стоји човек. Спремајући се за састанак са Извршним, Стефан облачи карирану светло плаву кошуљу уз панталоне боје ћумура. Слично шибици која догорева сопственим пламеном, осећа мравињање које се пење од врхова стопала преко укрупњених ногу до кичме кроз цело тело. Шта од шибице остаје ако ли догори?

У предузећу се чека на Извршног. О њему се, као човеку на позицији велике моћи, може доста контрадикторног и преувеличаног чути. Утисци варирају из крајности у крајност, од врло пријатног и стрпљивог човека пуног разумевања који увек има спремну праву реч за сваки тренутак, до жустрог, дрског и препреденог лешинара, немилосрдног према својим противницима. Описи Извршног не само да варирају у карактерном смислу, већ се разликују и у физичком. Људи који га познају из приватног живота говоре како има необично светлу длаку и густу плаву косу, која посебно лепо изгледа окупана у сноповима светлости. Често се смеши и кикоће, једва одвајајући усне и тада му се иза њих наслућују назнаке дивног правилног осмеха. Поглед му је углавном благ, али лако променљив; делује као да би само њиме, по потреби, успео да придобије саговорника без обзира на тему о којој се полемише. Са друге стране, особе које га познају из пословног живота и са њиме уско сарађују тврде да је просед тип који се ретко смеши, најчешће је замишљен, а погледом као да нишани негде у даљину. Карактерише га усправно држање при којем до изражаја долази својствена одлучност. Многи се заклињу да га никада нису видели погрбљеног, повијеног, погнуте главе шћућурене међу раменима, чак ни када се упушта у коштац над туцом папирологије. Упркос силним одударацима, заједничку црту свих описа чини крупна истурена њушка коју би често чешао или скривао иза дланова.

Док штрајкачки представници по последњи пут прелазе утврђене договоре и промишљају о исходу преговора, на велика врата предузећа улази Извршни. Корача сигурно, великим корацама, проносећи предузећем шкрипу углачаних ципела и звекет кључева. Упутио се ка средишту масе, заустављајући се тик испред Стефана, што Стефану даје прилику да га боље осмотри. Остао је затечен. Истина је да Извршни јако држи до става и прикладног одевања, међутим, Стефан није могао ни да замисли колико је он заправо длакав. Из сакоа му извирују искључиво шаке, које су прекривене тако густом длаком да је Стефану заличио на мајмуна у оделу. Но, за разлику од мајмуна, Извршни заиста има издужену њушку, која је при самом врху спљескана, налик на отрцани наборани тепих који се, и поред силног гажења, утабавања и равнања, не да исправити. Приметио је да су му уши упадљиво

велике и заобљене, а кратка разређена коса жућкасто седе нијансе уопште не исијава лепотом како ју је замишљао. Очи су му намрштене, али је преко лица набацио затворени осмех. Како је Извршни подигао руку и благо засукао рукав не би ли погледао на сат, Стефан уочи пар тамних кружних белега испод подлактице.

– Господо, драго ми је да вас видим у овом броју. Пођимо горе; пратите ме! – Извршни пође пут степеница док су га представници пратили до сале у којој иначе одбор заседа. Унутрашњост сале изгледа пусто, али скупоцено; широк простор попуњен високим блиставим стубовима о које су обешене висеће лампе. Зидови су обложени разним украсима исклесаним у мермерној површини, попут ловоровог лишћа, грожђа и маски, обојених смарагдом, аметистом и рубином. Средиште сале заузима велики челични кружни сто, шупаљ по средини, а плафон сачињава огромна стаклена купола обавијена металним носачима на чијем је самом врху заливена поносна златна птица развијених крила која гледа ка небу.

Док заузима своје место за столом, Стефан осећа упорни свраб дуж абдомена који му ремети концентрацију. Бацивши поглед ка Председавајућем, примети трагове издуженог плика по десној страни браде који, како му се чини, јуче нису били присутни на његовом лицу.

– Изволите, имате моју потпуну пажњу – прокламова Извршни.

– Немамо ми шта да извољевамо – жустро започе Председавајући. – Мислимо да је наш захтев јасан и једноставан. Што се нас тиче, нисмо дошли да дискутујемо о смени одбора, дошли смо да саслушамо како Ви планирате да то испуните; с тога, сматрамо да сте Ви тај који би требало да изволи.

– Врло добро. У том случају, допустите ми да вам испричам једну занимљост – спојивши прсте, отпоче. – Знате ли да је хијена једна од ретких опсталих предатора која може варити кости и храну са тврдом љуском? Овај неуобичајен квалитет допустио је хијени да опстане у условима у којима многи други предатори не би издржали. Расветлите лукаве лисичије трикове и неће моћи ништа да улови, а када зима наиђе, снег ће је покрти са биљкама и плодовима којима се дотад хранила. Одузмите гордом вуку чопор и умреће у борби. Али хијена се адаптирала на оскудицу. Њен стомак је ојачао тако да, уколико јој квалитетније месо није доступно, може варити чак и лешеве. Хијена неће остати дуго гладна. То је награда коју јој је природа даровала за доказивање своје воље да учини било шта не би ли опстала – опушта густе обрве и полако очима прелази преко представника заустаљајући се на Председавајућем. Поглед Извршног је сада неочекивано нежан. – Спреман сам да вас подржим уколико се докажете. Разрешавање дужности одбора је проблем сам по себи; као што вероватно већ разумете, ја том одбору одговарам и потребна ми је гаранција да ми се сукобљавање са њим неће обити о главу.

– Можемо Вам гарантовати да ће Вас одлагање сукобљавања са одбором сваког наредног дана коштати више неголи претходног.

– Тога сам свестан, – кроз смешак изусти Извршни – због тога смо данас овде, зар не?

– Одбор је исувише времена провео за овим столом – Председавајући га брзо пресече.

– Стомаци су им нарасли, али су им се мозгови замаглили. Кофери су им отежали, али не примећују да су им руке поцрвенеле. Дошло је време наплате; дошло је ново време! Његово одлагање је саучесништво у злочину!

Сала је еруптирала у аплаузима и узвучима подршке, што недуго затим прекиде Стефаново неспретно кијање.

– Опростите... прашина... – правдао се, сматрајући да је силни аплауз подигао прашину у сали која му је изиритирала дисајне путеве. У носу му је и даље присутан слан мирис, те одлучи да што мање говори и гестикулира не би ли смирио иритацију. Атмосфера се умирила и Извршни настави мирно где је стао.

– Смена тренутног одбора може бити постигнута на следећи начин. До јутрос је пар чланова већ дало оставке. За део чланова потребан је већи притисак. Потребно је да их убедите да се позову на одговорност свим могућим средствима. Ако то извојуете, остаће неколицина чланова одбора са којима је лако изаћи на крај, њихова смена је неминовна – заста на кратко док се салом шири шапат. – Други део проблема је пробрати нови одбор.

Потребни су ми људи који виде грешке тренутног одбора, људи који разумеју потребе радника, који ће бринути о предузећу – иступивши испред свог места, рашири руке, устреми поглед ка Председавајућем и поче гласније говорити док му светлост кроз стаклену куполу обасјава чело. – Драги моји, могу ли да рачунам на вас?

Танка сенка облака прекрива већи део стола. Из широких очију Председавајућег одбија се сјај од светиљки са зидова. Опушта вилицу и лагано клима главом док остатак представника немо покушава да међусобно назре изразе лица. Капци на Стефановом лицу су затегнути; жмирећи и водећи рачуна да што мање помера главу, на тренутак му се учини као да Председавајућем из уста извиру парови дугачких ломљивих антена, док је Извршном завучен реп између ногу.

– Наравно – настави Извршни – све што очекујем од вас је да докажете да сте заиста онакви каквим вас сматрам. Притисните остатак одбора, натерајте их да се повуку и можда ћете већ од сутра редовно седети за овим столом.

– Упутите мој срдачан позив одбору за сутрашњу седницу. Волео бих да сутра решимо преостале несугласице, на овом месту.

– Врло добро.

Под утиском, Стефан је провео ноћ пиљећи у сенку лустера над њим коју су правили улични канделабери. У глави су му одзвањале речи Председавајућег, распирујући у њему снагу и бес. Био је сигуран да ће се сутра десити промене. И шта је то тако чудно у лику Извршног? До касно у ноћ посматрао је сенку лустера како се издужује преко плафона и најзад пада, прекривајући му гардеробу. Заспао је уз тупе болове дуж ногу.

Сутра је освануло. Стефан ће обући своје најновије одело, формално, досадно и уобичајено на пословним састанцима – кравата упарена са тамно плавим сакоом уз белу кошуљу. Напољу се спрема олуја. Кроз прозор је гледао у глатку шахту на улици око које ће се ускоро растрчати деца, не би ли стигла кућама пре пљуска. Облачно небо се осликавало кроз њену рђаво-смеђу боју. Ветар је разбацивао жуто лишће изнад ње, подсећајући на бујну, светлу, намрштену обрву. Пред очима му се приказао лик Извршног. Иза његовог погледа крила се обмана; у очима му је видео велики кружни сто, прорезан по средини.

Радници су почели преносити крхке дрвене столице из подрума предузећа у салу и она ће кроз пар минута бити спремна за седницу. Одбор и Извршни су каснили; Стефан је седео у углу сале, глава му је била тешка и веровао је да му је врат био укочен од прошле вечери. Посматрао је Председавајућег, који је замишљено стајао наслоњен на стуб испод трепераве светиљке. Поглед му је био уперен неодређено испред себе, а руке је скривао у џеповима. Када би морао да их користи, да би показао штрајкачима где да спусте столице или куда да иду и шта да донесу, урадио би то тако брзо да му се шаке готово нису ни виделе, нити би штрајкачима било најјасније у ком правцу је уперио прст.

– Ајмо, ајмо, брже то мало! – говорио је док се изнад куполе чула грмљавина мрачних згужваних облака.

– Ево, ево! – одговарали би штрајкачи неспретно након што би поскочили уплашени изненадном грмљавином.

У салу је ушао Извршни и, спазивши Председавајућег, муњевито закорачи ка њему.

– Надам се да сте спремни, одбор само што није – весело га потапша по рамену и потом заузео своје место за столом.

– О, како да не, још од првог дана – добаци му Председавајући. Представници су такође заузимали места, Стефан је примакао своју столицу, а Председавајући је стајао мирно испред њих. Из ходника се чуло снажно клепетање и тупо корачање стотину ногу, потом јак тресак врата, који је учинио да она остану заглављено отворена. Гледајући на улаз, Стефан ће спазити несвакидашњи приказ. Кроз врата су почели бучно улазити одборници који

уопште нису личили на људе; корачали су тако да је изгледало као да су пузали на многобројним танким крацима, махали су и звекетали рукама на чијим су крајевима уместо шака имали сјајна румена клешта, спљескана глава им је била увучена у одело и једва се назирала, изгледала је као да чини једну целину са краватом. Одборничка места заузеле ракови у одељима.

– Шта је ово? – Председавајући занесено упути питање Извршном.

– Како, молим? Ово су вам, драги моји, ваши одборници! – сасвим озбиљно му одговори Извршни.

– Па, побогу, где су им манири? Како улазе у салу тако бучно и незграпно као крдо у обор? Зар сваки бизон сме овде да крочи?

Одборници су утом почели испуштати још гласнију грају која је допирала из дубине стомака, подсећајући на громки подсмех. Од силног узбуђења су морали да промоче главе из одела и пуне необуздане антене да се виоре у ваздуху.

– Не разумем шта ту има чудно.

Ове речи је Председавајући испратио тишином, док је Стефан замишљено посматрао како ноге одборника нестрпљиво лупкају о патос. Извршни је потом отворио седницу.

– Пре свега, свима бих вам пожело добродошлицу на седницу под овом свечаном куполом. Сматрам да сви разумете њен значај и да сте свесни да ћемо вечерас добити коначно решење проблема који мучи наше предузеће дужи временски период. Какав год исход био, желео бих првенствено да се захвалим одбору на досадашњем раду и уделу у обликовању предузећа, али и представницима штрајкача као новој снази, прекретници у његовом даљем развоју, на показаној озбиљности и спремности за дијалог – аплауз је одјекивао салом са обе стране, али су одборници били значајно гласнији. – Да не бих даље дужио, препустћу реч Председавајућем.

– Хвала Вам – започе Председавајући – наш захтев је... – покушао је да говори, међутим, одборници нису допуштали да се његов глас чује, већ су одмах тропотом клешта покушали да га надјачају. – Морате се... одговорност... кривица... савест...

Узалуд је говорио; шта год да је покушао, тек би се понека реч из његових уста могла разазнати.

– Тише! Тише! – викао је из петних жила.

Како се ларма није смиривала, пришао је одборницима и почео лупати шаком о челични сто за којим су седели, чиме је успео само да их додатно разбесни, те су и они почели лупати клештима о сто. Бука је била толико громогласна да се од ње није могла чути чак ни грмљавина изнад предузећа. Председавајући је упутио поглед ка Извршном, који је цео призор посматрао ћутке,

са полуосмехом на лицу, играјући се новчићем у десној руци, а левом уврћући длачице које су му штрчале из њушке. Један од одборника је искористио прилику и узео реч.

– Ви реметите право на рад запослених који желе да раде! Реметите чак и права штрајкача који желе да раде!

– Па ви заиста умете да говорите – подругљиво ће Председавајући. – Мада, ово нема нарочитог смисла да би се могло назвати умећем.

– Право на рад запослених реметите ви! – добацио је други одборник.

– Јесте ли учили излагање напамет? – упита Председавајући.

– Ми ништа нисмо учили... напамет! – сви одборници повикаше у глас.

– Ви сте само есктремна мањина! – поново се убаци један од одборника. – Где су вам сви ти силни штрајкачи? Када смо улазили избројао сам свега двадесестак људи!

– Ја сам избројао петнаестак!

– Он је ипак у финансијском сектору; са бројевима ради сваког дана, меродавнији је!

– Тако је! – поклицаше одборници као један.

За то време, Стефану је зујало у ушима, чуо је таласе који се ломе о обалу и струјање воде, осећао је јаку мучнину, пред њим се цела сала љуљала и није успевао да испрати ток седнице. Тетурајући се, покушао је да дође до излаза, међутим, видевши да Стефан жели да напусти седницу, одборници су се узнемирили и заскочили га.

– Не може! Или ћете сви изаћи, или неће нико!

Председавајући је затим ускочио међу одборнике, а за њим остали представници поскочише са столица право у руљу, покушавајући да из ње извуку Стефана. Настао је општи метеж; одборници и представници су се вукли и рвали свуда по сали. Шчепавши једног од одборника за антене, Председавајући га довуче до кружног стола, те се обојица саплетоше један о другог и упадосе у његов прорез. Грмљавина се погоршавала и, наједном, гром удари у сам кљун украса на врху куполе. Ударац грома је био толико јак да је цео стаклени део куполе попуцао. Извршни је устукнуо са свог места и склонио се у сенку металног носача. Комадићи стакла помешани са кишом расули су се по сали. Положивши одборника на земљу, Председавајући успе да се извуче изнад њега и поче га крвнички пребијати, док су му се парчићи стакла ломили о леђа, а киша спирала црвену слуз са његових шака. Полако долазећи к себи, Стефан је запазио да су руке Председавајућег потпуно отечене, прекривене чврстим наборима, румене као крв. Сваким ударцем, делови љуске са одборника би полетеле у ваздух, лепећи се за кожу Председавајућег. Љуске су летеле са свих страна сале у немилосрдном обрачуну одборника и представника. У сенкама је видео смркнут крвожедни поглед испод кога се страшан животињски осмех исијавао праћен кикотом.

Туча је трајала дуже од саме седнице; Сунце је неопажено кроз кишне облаке давно зашло испод хоризонта. Када је обрачун био окончана, из сенки је, насмејано аплаудирајући, изашао Извршни.

– Браво! Свака част! Нисам ни сумњао у вас! – хвалоспевно је започео. Прескочивши преко стола, пружио је руку Председавајућем, који је стајао готово цео прекривен тврдом љуском, док га је другом руком чврсто стезао за раме.

– Честитам, од сутра сте ви нови одбор! Имаћемо пуне руке посла; за почетак треба почистити овај неред – засукао је руку у унутрашњост сакоа из којег је извадио свежањ папира. – Свидела ми се послушност и тишина коју су представници показали, али од сутра морају постати више од неме масе – пружио му је свежањ. – Подели новим одборницима папире за сутрашње изјаве у медијима. Време је да и они нешто причају – потапшавши га по рамену, упутио се ка излазу.

Након што је Извршни напустио салу, Стефан је дуго гледао око себе, у ситне трагове Месеца иза збијених облака. На поду су остала да леже празна одела, као да у њима никога није било. Изнад њих су победоносно стајали нови одборници, прекривени црвенкастим оклопом. Спустио је поглед ка рукама уместо којих је видео клешта. Гледао је како кишне капљице падају по њима, али их више није могао осетити.

Сутра још није свануло. Прекините круг.

Лазар Бељић

ECEJM

(други део)

СТРОЈ

Јако битан део филма је сам строј хулигана, Новичиних нових пријатеља. Реља, ћелави позер са истетовираном Оталом, Сварог, мозак операције, коме је псеудоисторичар Деретић испрао мозак, Мина, другарица из краја са тетоважом СС-а иза уха и Гвозденим крстом око врата, Звер, антисоцијални студент медицине који по ко зна који пут пада анатомију, Урке који мумла, Боки, који зна једино да прича вицеве о циганима, јесу неки од припадника овог одреда. Неонацизам је њихова идеологија, иако је једино Новица заправо прочитао Мајн Кампф, такозвану Библију овог строја, чија су окупљања била изговор за пијанчење и макљаже са полицијом.

Сви до једног су продукт друштва у коме живимо, најгори стереотип сваког кафанског националисте, који имају површно знање о српској историји, коме је све само кул имиџ. Њихови преци који су погинули од њиховог тренутног узора се окрећу у гробу, посебно због тога што користе њихове слогане под којим су се они борили за боље сутра.

Након што их је Реља издао, полиција их је најурила када су кренули у још једну од њихових акција. Новица на челу колоне узвикује: „Нема повлачења нема предаје. Србија Србима”, док његов саборац гласно одговара у паници због налета полицајаца на њих: „Јебеш Србију”. Као и наше тлачитеље, и њих је брига за Србију, једино што гледају је своје дупе, а менталитет масе је из њих извукао оно најгоре што стоји у њиховим душама. Спремни су да туку слабије од себе зарад идеологије, али, чим дође неко јачи, повијеног репа беже и напуштају све оно за шта се залажу.

Новица је постао предводник ове фаланге, Црни Ђорђе новог доба који се бори за погрешну страну. У својој тежњи да промени стање у друштву након катастрофалних ратова 90-их, пада Милошевића и политичара након њега који су обећавали куле и градове, утеху налази у идеологији која је однела небројен број људских живота истог оног народа који Новица жели да спаси. „Ово је почетак Трећег српског устанка. Србија Србима,” Новица узвикује пред окупљеним „надсрбима”, поклоницима идеологије која је однело небројене српске жртве. За разлику од Карађорђевића и Обреновића, који су се борили против непријатеља српског рода, он ради за непријатеље против свог сопственог народа.

ПРОТИВОТРОВ

„Нек буде борба непрестана, нек буде што бити не може”, мудре Његошеве речи описују колико је напора потребно одупрети се злу у коме ликови живе. Ова непрестана борба, херкуловски напор да се одруби глава корумпираној хидри, огледа се у два лика: Новичиног рођака Мирка и детективке Лидије. Мирко је једини у Новичином окружењу који заправо види Новицу, али и његове нове пријатеље, онаквим каквим јесу. Покушава да помогне Новици, да га врати на прави пут једног шеснаестогодишњег клинца пред којим је читава непозната будућност, али он у томе не успева. Систем попут бетонских блокова око чланака вуче Новицу у криминални талог друштвених отпадника.

Детективка Лидија, гуштер у полицијској служби, покушава да помогне Новици након његовог првог хапшења. Даје му свој број и Новица га искористи како би видео да ли постоји сумња о њему у вези са убиством. Њена наивност и ентузијазам бивају искоришћени са свих страна. Њен надређени, легенда службе, детектив Милутин, приказује јој праву слику посла за који се она определила. Покушава да јој објасни деликатан еколошки баланс контроле коју полиција има над криминалним групама. Једини који профитира је Милутин, не занима га ништа осим тога. Да ли неко настрада, да ли врше тероризам над грађанима, њему је битан само новац. Он је само агент луткара из позадине, лице корупције. Лидија одбија да ради у таквом систему и одлучује се за драстичан корак. Даје отказ и у потпуности излази из зачараног круга организованог криминала. Оснива своју НВО и тиме покушава да се супротстави овој бесмртној хидри.

ЈЕДАН МИНУС

Вапај за променом стања у систему у коме живи трансформисао је младог неснађеног клинца у припадника прашинарских фаланги система, исти онај систем против кога је хтео тај исти клинац да се бори. Тај систем искористио је његов бунт за променом и трансформисао га у чудовиште које ради како му систем налаже.

Данашње Новичине фаланге нападају студенте који се боре против неправде, који на миран начин исказују незадовољство и одају почаст страдалим жртвама накардног система. Исто као и Новица, они су се зарачунали, постали супси режима, и због припадности једној странци спремни су да сопствени народ угњетавају без имало милости и изгубе људскост зарад мало пара.

Новица је део те змије која конзумира себе, жртва система али и свесни учесник свих злодела у њему. „Кад бих поново могао да бирам, ал не можеш да бираш. Зајебеш један минус и оде цео задатак у курац. Цео фазон брате, нема друге шансе.” Иако свестан свега што је починио, минуса који је превидео, он је толико огрезао у греху да никада неће постојати шанса да престане да конзумира своје биће и да изађе из круга мржње у који га је систем сместио.

Новица испуњава оно чега се бојао, постаје баш оно што су и они постали под окриљем „србства”. Једина његова брига је како себе да сачува док „поносно” узвикује живела Србија.

~веНа

ЗА ДАНАС ТОЛИКО – ДА ЛИ У ДИГИТАЛНОМ СВЕТУ МОЖЕМО ДА УЖИВАМО У МАЛИМ СТВАРИМА

Филм „За данас толико”, редитеља Марка Ђорђевића, приказан је 4.1.2025. на РТС-у. Након што се појавио у биоскопима чинило се да нема особе која је овај филм погледала, а да га није нахвалила – као да је био имун на критику, због чега је најавио да ће се приказивати на РТС-у изазвала огромну гледаност.

Након приказивања на РТС-у, друштвене мреже су биле преплављене коментарима: један део публике је неизмерно хвалио лепоту породичних односа и идиличну слику малог града, док су други филм оштро осудили, како због брзине одвијања радње тако и због глуме и реалистичности самог филма.

Овај филм младог режисера није ни налик филмовима који су до сада приказивани у биоскопу, али ни на телевизији. Својим успореним темпом, идиличним сликама породичног живота и генерално позитивним тоном у потпуности се разликује од напетих акционих филмова који су у тренду у последњих неколико година. Рецепција овог филма нас тера да се запитамо: можемо ли у овом времену да застанемо и уживамо у малим стварима?

Успореност радње и уживање у тренутку

Лепота овог филма је у ономе што приказује. Један од негативних коментара на друштвеној мрежи X је био то што филм делује као да су га снимали пријатељи само за себе, без неке претеране вештине или идеје. Циљ овог коментара је био да умањи вредност филма, али ипак погађа суштину – овај филм и јесте о необавезном свакодневном животу у ком се људи радују малим стварима. Ако посматрамо тренутно стање филмске индустрије на светском, али и на домаћем нивоу, видећемо да смо преплављени филмовима са огромним буџетима, који су пуни акционих сцена како би публику привукли да дође у биоскоп, као и римејковима добро познатих филмова. Такође, живимо у свету који се мења брзином светлости, трендови се мењају преко ноћи и више ништа није сигурно. Недостатак зацртане радње или плана нас тера да на тренутак и размислимо о томе шта нам је заправо потребно за срећу. Породица Шаренац нема много, али им ни то не треба јер знају да од нечег свакодневног направе магију; за њих су довољни стари дрес, лубенице, чупавци, али и добра воља и позитиван став, иако је многим баш тај став засметао.

Агресивни позитивизам

Тон филма су многи окарактерисали као агресивно позитиван, толико да се не говори о тешким ситуацијама, што је у неку руку тачно. Ликови својим

репликама једни друге (као и нас) засмејавају, а свака представља врхунски израз креативности. Конфликт такође не постоји – они се, попут деце, лако помире и наставе даље. Чак су и споредни ликови спремни да помогну и не љуте се ако настане проблем, већ се заједнички труде да помогну.

Овакав поглед на свет може да буде нападан и неприродан, толико да се током филма запитамо како реагују други становници на овакво понашање и како то да баш нико, чак ни у саобраћају, није опсовао нити се успаничио кад су каснили на пријемни за факултет. Такође, како смо нажалост сведоци многих трагедија и неправди, ова екстремно позитивна перспектива може деловати наивно и незрело. Са друге стране, уз сву инфантилност, њихов начин размишљања је врло зрео: они се међусобно слушају и уважавају, не плаше се да искажу своје емоције и јасно износе своје ставове, што је нажалост нереалистичније од саме наивности.

Они немају одговоре на сва питања и знају да не могу да промене све, али оно што имају је способност да са сваком ситуацијом изађу на крај и заједнички је преброде.

Међутим, ни њихов свет није идеалан. Већ на самом почетку видимо како се носе са смрћу њихове наставнице глуме, која им је изузетно значила и како тада не могу да помогну ни идиличан пејзаж, ни чупавци. Они се не плаше да изразе свој бол, али они бирају да се сећају оног лепог – онога што их је научила и лепих тренутака које су провели са њом. Кроз песму и успомене је испраћају, а тако успевају да се повежу и са другим људима, што још више указује на њен утицај.

То видимо и након што кум помене Моцину преминулу супругу – то је бол који не може да се преброди тако лако. Он мора неко време да буде сам, да отплаче, али упркос томе бира да настави даље и ужива у томе што ће насмејати публику која гледа кошарку. Снага ових ликова се огледа у томе што бирају да упркос болу уживају у животу – да у сваком тренутку пронађу лепоту.

Уз сву своју необичност, овај нам помаже да се сетимо колико лепо можемо да живимо ако се међусобно волимо и поштујемо и да се живот састоји из малих тренутака. „За данас толико” није филм који смо очекивали да гледамо за празнике, али је можда баш филм који нам је, посебно са тренутним дешавањима потребан.

Софија Ђурић

ПРЕВОД

INTRECCIO OMBRE SULLE CIGLIA SCHIUSE

e vanno lucciole nel sangue di un tempo lontano. Sento tue parole che s'adagiano sopra i miei pensieri e sei tu che mi copri e mi fai alba.

Maria Teresa Liuzzo

ПРЕПЛИЋЕМ СЕНКЕ НА ПРИТВОРЕНИМ ТРЕПАВИЦАМА

а свици одлазе у крв
неког далеког времена.
Чујем твоје речи
које се спуштају на моје мисли
а ти си тај који ме покрива и чиниш да осванем.

препев: Ангелина Церовина

ИНТЕРВЈУИ

Разговор с Филипом Чоловићем, редитељем, поводом приказивања филма *Потреба за мржњом на блокади на Филолошком факултету*

1. Како гледате на тренутну атмосферу на факултетима? Да ли сте њом изненађени?

Искрено да признам, мада то иде на моју срамоту, помало јесам изненађен атмосфером коју сам затекао гостујући на факултетима у блокади. То не значи да нисам полагао наду у младе нити да нисам веровао у њих, већ нисам осећао да су нове генерације заинтересоване за друштво у целини или неко опште добро нити да су спремне да се боре на овај начин. Добра организација, достојанственост, одмереност, промишљеност, да не набрајам даље, нису баш атрибути који су карактеристични за младост, а лепе ове протесте, па и у томе лежи изненађење. Старији су, као по неком обрасцу, увек пасивнији и опрезнији, па то може да негативно делује на полет и оптимизам младих. Због тога, између осталог, увек енергија младих предводи велике промене.

2. Како мислите да протести данас утичу на друштво?

Не смемо ниједног тренутка сметнути с ума због чега је овај протест почео. Када тако поставимо ствари, вративши страдање људи под настрешницом и позив на одговорност за ту несрећу у први план, верујем да су ствари очигледне. Протест је покушај да вратимо ово наше посрнуло друштво на прави пут. Овдашњи систем не функционише, свима је то одавно јасно, али мени је већи проблем што друштво на то не реагује. Као да смо сви колективно отупели на зло које се око нас шири. Студентски протести и скретање пажње на неке горуће проблеме, попут непоштовања закона и устава, може заиста бити први корак ка оздрављењу.

3. Како се ваша лична искуства с протестима и активизмом разликују од данашњих студентских борби?

Премда сам као студент учествовао на свим протестним шетњама деведесетих година, нисам увек био задовољан како су они изгледали. Често су наши циљеви били недостижни, није било довољно осмишљених акција, а с друге стране било је много самопромоција и „гурања” у политику.

Још тада се видело да ће појединци бити страначке перјанице, а сви знамо како се то завршило. Нисам учествовао у организацији (неки моји познаници јесу), али на све то скупа имао сам још тада много замерки. Ближи ми је срцу овај тренутни протест, прави студентски, заједнички, без појединаца који се истичу и на неки начин желе да остваре и неку корист за себе. Уколико је, као што тврдимо, у питању будућност нашег друштва и поштовање неких основних права и норми, не би требало уопште да се бавимо појединачним интересима. Уз све ово, можда је сада последњи тренутак да се изборимо за вредности о којима причамо и због којих шетамо улицама већ деценијама.

4. Које су разлике између студената данас и генерација које су се бориле за промене пре неколико деценија? Да ли су протести постали ефикаснији или слабији?

Што се првог питања тиче, мислим да је овај протест директна реакција на трагедију у Новом Саду, а одмах затим и на насиље над студентима. То значи да је протест импулсиван, самим тим и некако искренији. На изванредан начин, то је крик! Деведесетих је било небројено разлога за незадовољство – ратови, санкције, инфлација, немаштина, нека врста хибридног диктаторског режима... Незадовољство се скупљало у народу и преносило на улицу. Студенти тада нису имали опцију да оду у иностранство, земља је била затворена. Дакле, ми заиста нисмо имали избора, за разлику од вас. Ми смо морали на протесте. И са те стране овај ваш протест сматрам искренијим, јер многи данашњи студенти не желе да оду и поред те могућности, већ желе да живе овде, али у нормалној, уређеној држави. Што се другог питања тиче, мислим да су ови протести ефикаснији, ако под ефикасношћу подразумевамо ширину њиховог домаћаја. Томе је, уз храброст и правдољубивост младих људи, делимично допринела и технологија. Немојте заборавити да деведесетих није било ни мобилних телефона, није било интернета, организација је била знатно тежа, у најмању руку, била је далеко спорија. Такође, медији у служби тадашњег режима нису преносили никакве информације о нашој борби, за њих протести нису постојали, а људима из унутрашњости било је тешко да за њих уопште и сазнају. У данашње време, уз помоћ интернета, са друштвеним мрежама и генерално већом умреженошћу људи, организација је многоструко лакша. Кроз те мреже лакше се прате и одједи протеста. Зато и не чуди да је данас не само цела Србија, већ и Европа, упозната са овдашњим студентским протестима.

5. *Како бисте описали однос младих људи према политици и друштвеним питањима данас? Да ли сте оптимистични у погледу њихове способности да стварају промене? Да ли се ваш поглед променио у последњих месец дана?*

Са благим осећањем нелагоде, признајем да се мој поглед драстично променио. Понављам, није да нисам веровао у младе, ви јесте будућност, него сам код вас углавном наилазио на незаинтересованост. И док могу да разумем одбојност према странкама или странчарењу (толико својственом код нас), нисам могао да схватим како млади могу да буду равнодушни према толиком непоштовању и кршењу закона, па чак и основних људских права. Питао сам се у каквом друштву ће они живети? Одговор је заправо био једноставан: велики број њих до скоро имао је жељу да студира у иностранству, те нису осећали ове проблеме као своје. Драго ми је што се данас ситуација променила, не само да су студенти рекли да желе да остану овде, већ и да су спремни да ову земљу мењају.

6. *Да ли мислите да студенти данас имају довољно подршке и поверења од стране шире друштвене заједнице?*

Верујем да је сада скоро читаво друштво уз наше студенте. Није велики број оних који имају неке користи од актуелног режима и који ће га бранити по сваку цену, без обзира на аргументе. Уколико протести потрају, остану овако добро организовани и достојанствени, нема сумње да ће побрати симпатије и код оних скептичнијих делова друштва. Будите сигурни да код огромног дела грађанства већ имате озбиљну подршку, те да велики број људи има потребу и физички да вас штити од насртаја осционе и бахате околине. Од истих оних који би режим и њихове одлуке да бране свим расположивим средствима. Та подршка се често не види, али она несумњиво постоји. На крају крајева, за младе се вреди борити или како је записао Пекић: „Треба љубити земљу деце своје, не дедова својих. Јер част неће зависити од тога одакле долазимо него куда идемо.”

7. *Који су, по вашем мишљењу, највећи изазови са којима се суочавамо у нашем друштву?*

Највећи изазов је променити систем из корена или га барем учинити функционалним. То захтева посебно ангажовање читавог друштва и развијену

грађанску свест код људи. Ово последње је вероватно најбитније, уједно и најтеже. Грађанска свест није довољно развијена код наших људи, нисмо на томе довољно радили, на образовању, едукацији... Зато су код нас образовани људи у мањини и обично се њихов глас не чује. Они који нас воде такође не дају добар пример грађанима. Како бисмо променили друштво, морамо се мењати сви ми као појединци – то ће бити најтеже.

8. Како, према вашем мишљењу, уметност и култура могу допринети студентским протестима и борби за боље услове на факултетима и у друштву?

Моја прича је поприлично особена, јер сам као редитељ на факултете позиван ради пројекције документарног филма Потреба за мржњом. Тај филм, који се бави порастом агресије и насиља у нашем друштву, ангажован је и, нажалост, веома актуелан данас, да је сам по себи одговор на ваше питање. Филм је помогао мени, а надам се и другима, да ближе сагледам ствари и да схватим како смо дошли до тачке где смо сад. Покушавам да дам одговор на то како смо изгубили емпатију, како смо пристали на насиље? Међутим, и друга дела, која нису до те мере ангажована, неопходна су сваком покрету или протесту. Више на личном, него на општем плану. Другим речима, драги наши студенти: гледајте, читајте, слушајте, упијајте знање, изборите се за друштво по вашој мери, а затим се вратите у клупе, завршавајте школе да будете на корист себи, том бољем друштву и вашој земљи за коју сте се борили.

Разговор водила Јована Узуновић

Разговор с Душаном Вулићем, директором и продуцентом позоришта ПАТОС, поводом гостовања представе *Унутрашња светла* на блокади на Филолошком факултету

Позориште ПАТОС је основано 1986. године. Скраћеница ПАТОС означава Покретни Алтернативни Театар Омладине Смедерево. ПАТОС је настао као социјална потреба групе младих људи да се окупљају и исказују кроз позориште. ПАТОС није конвенционалан и комерцијалан театар. У свом репертоару има и дела која су чиста класика, али свака представа у основи носи експеримент и малу позоришну револуцију.

1. Како гледате на тренутну атмосферу на факултетима? Да ли сте њом изненађени?

Атмосфера на факултетима тренутно има невероватну енергију. То је повезујућа особина свих факултета које смо посетили за време блокаде с нашом представом *Унутрашња светла*. Осетили смо нешто што је фалило годинама – креативни набој, организацију и дух заједништва на највишем нивоу. Младост! Подсетили сте ме на слике самоорганизованих студентских и других покрета које сам идеалистички сретао само у књигама и филмовима. Само што ово није филм, него стваран живот! И сви коначно имамо прилике да будемо у њему, захваљујући вама. Доста смо само гледали.

2. Како мислите да протести данас утичу на друштво?

Протести данас имају ослобађајући ефекат. Ви не протестујете само за правду и слободу институција, већ сваким даном ослобађате људе од страха. Мало је рећи да је ово важно – ово је неопходно. Ваша борба није само за вас, већ за читаво друштво, и то је оно што је чини тако моћном.

3. Како се ваша лична искуства с протестима и активизмом разликују од данашњих студентских борби?

Као студент, био сам део факултетских блокада 2006. године, ту у вашем комшилуку на Филозофском факултету, и сећам се тог невероватног осећаја заједништва и борбе. Али оно што ви радите данас је лига за себе –

и по енергији, и по организацији, и по озбиљности ситуације. Ви сте подigli стандарде демократског вођења и одлучивања на ниво који се може проучавати као пример за будуће генерације. Ваша борба има и шарм, и духовитост, и невероватну озбиљност у исто време. То је комбинација која инспирише. Изгледа да сваких 28 година студенти покрећу протесте који се памте.

4. Које су разлике између студената данас и генерација које су се бориле за промене пре неколико деценија? Да ли су протести постали ефикаснији или слабији?

Свака генерација има своју борбу и своје изазове. Протести из 1968. и 1996. су већ део легенди, али ви се суочавате са заиста озбиљним изазовима. Постављате ултимативно питање: хоћемо ли живети у земљи правде или неправде? Хоћемо ли живети или се целог живота плашити? Ваша борба погађа суштину тог проблема, и зато су ваши циљеви апсолутно исправни. Најважније је што сте ставили своје образовање на паузу због свих нас. Ви сте савест овог друштва и на томе вам неизмерно хвала.

5. Како бисте описали однос младих људи према политици и друштвеним питањима данас? Да ли сте оптимистични у погледу њихове способности да стварају промене? Да ли се ваш поглед променио у последњих месец дана?

Ако је ико сумњао у младе људе, ваши протести су разбили све те предрасуде. Показали сте да нисте ни апатични, ни незаинтересовани, већ да сте солидарни, храбри и спремни да се борите за читаво друштво. Критичка свест и заједништво које сте показали су инспирација не само за вашу генерацију, већ и за све нас који треба да вас подржимо.

6. Да ли мислите да студенти данас имају довољно подршке и поверења од стране шире друштвене заједнице?

Подршка постоји, али није довољно гласна. Људи вас прате и навијају за вас, али није време само за навијање. Сви ми морамо изаћи из својих зона комфора и стати уз вас – јасно и гласно. Не смете остати сами, и верујем да то неће бити случај. Свако од нас мора да преузме одговорност. Све мора да стане, не само факултети.

7. Који су, по вашем мишљењу, највећи изазови са којима се суочавамо у нашем друштву?

Највећи изазов с којим се суочавамо као друштво је корупција која је постала део система и свакодневног живота. Када правила престану да важе, нико није сигуран. То није држава, то није заједница – то није живот. Промене које ви тражите погађају суштину тог проблема, и зато су ваши циљеви апсолутно исправни.

8. Како, према вашем мишљењу, уметност и култура могу допринети студентским протестима и борби за боље услове на факултетима и у друштву?

Уметност има невероватну моћ да инспирише и подсећа на то шта је могуће. Ваша борба је, сама по себи, као и права уметност – страствена, искрена и непоколебљива. Представа коју смо играли за вас се зове Унутрашња светла, и чини ми се да је то адекватан опис онога што ви радите – палите светла у свима нама. Осветљавате пут, називате ствари правим именом. А знамо да само светлост може да победи мрак.

Разговор водила Јована Узуновић

ФОТОГРАФИЈЕ И ИЛУСТРАЦИЈЕ

ПРОТЕСТ У НИШУ - 22. 12. 2024.

Жарко Ђокић,
студент новинарства на Филозофском факултету у Нишу

ПРОТЕСТ У НИШУ - 22. 12. 2024.

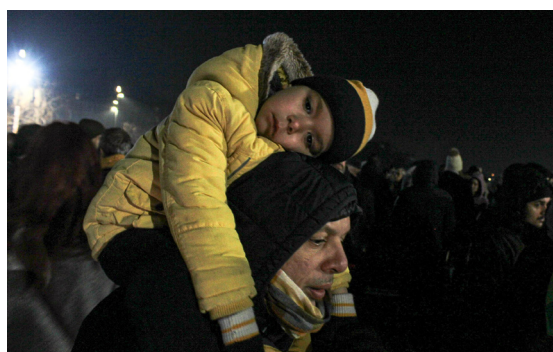
Жарко Ђокић,
студент новинарства на Филозофском факултету у Нишу

ПРОТЕСТ НА МОСТУ МЛАДОСТИ У НИШУ- 27. 12. 2024.

Жарко Ђокић,
студент новинарства на Филозофском факултету у Нишу

ДОЧЕК НОВЕ ГОДИНЕ У НИШУ - 31. 12. 2024.

Жарко Ђокић,
студент новинарства на Филозофском факултету у Нишу

ПРОТЕСТ БАНИ У БАНОВИНУ - 12. 1. 2025.

Жарко Ђокић,
студент новинарства на Филозофском факултету у Нишу

ГРАФИКЕ

Ђорђе Марковић,
графике рађене техником ланорез и алграфија

Србија, илустрација Драгана С.

цртеж,
Соња М.

ФИЛОБЛОК: 4. БРОЈ

Уреднице:

Ања Давидовић

Милица Арбутина

Лектура:

Ања Давидовић

Прелом и дизајн насловне:

Миа Ковач

